33948

Wyráźna Informácya
o Prowincyi Inflántſkiey,
Z okázyi teráźnieyſzey Imprezy ná Woynę Szwedzką.

INflánty, naypierwey *ſub Ordine Enſiferorum* zoſtáiąc, przyięły potym *Teutonici Ordinis habitum & Regulam*, y Miſtrz ich Prowincyálny od Naywyżſzego Miſtrzá Krzyżáckiego w Pruśiech zoſtáiącego *dependebat. Tandem* pod czás wewnętrznego zámieſzánia, *ex occaſione Dogmatis Lutherani*, między tymże Miſtrzem Prowincyálnym, á Arcybiſkupem Rygſkim, y zá gwałtownym do Inflánt wtárgnieniem, Iwáná Bázylego Cárá Moſkiewſkiego, nie będąc *pares ad reſiſtendum, acceſſerunt ad Rempublicam*, y protekcyą ZYGMVNTA AVGVSTA wźięły. Iákoż w krotce potym *Gothardus Ketlerus Magiſter Ordinis*, oddał cáłe Inflánty Auguſtowi, y kontentuiąc śię *titulo Ducis*, y ſámą Kurlándyą, z Semigállią; przyśiągł w Wilnie *ſuper fidelitatem Regi & Reipublicæ in Anno* 1561., gdźie y Páktá ſtánęły *conceſſi Feudi*, tudźież *Iura Communia, Privilegia, ac Libertates cum ſuis Prærogativis Ordini Equeſtri* wárowáne, y Przyśięgą Krolá AVGVSTA ztwierdzone: zkąd iáwnie *patet*, że tá Prowincya *ſponte & libere*, iáko Národ ſobie wolny, vchodząc Niewoli Moſkiewſkiey, poddáłá śię Rzeczypoſpolitey. W Rok potym, Eryk Krol Szwedzki, przez zdrádę Krzyſztofá Xiążęćiá Mekelburſkiego Coadiutora Arcybiſkupá Rygſkiego (ktory był tákrok przyśiągł Krolowi AVGVSTOWI, z Gothárdem Ketlerem) oderwał Rewel Miáſto, y Eſthonią, zá ktorą zdrádę, tenże Xiążę od Auguſtá poymány, do więźienia w Ráwie wſádzony, dopiero ná Seymie 1569. ná inſtáncyą rożnych Xiążąt Niemieckich wypuſzczony.

To ták Szwedźi przez zdrádę & *proditionem graſſante hoſtilitate Moſchovitica*, naypierwey nogę w Inflánty wſtáwili, iáko to zgodnie wſzyſcy notuią Hiſtorycy: że Polakow wyrzućiwſzy Krol Eryk, opánował Párnáwę, Hábſálám, Lehálám, y inſze mieyſcá, pretenduiąc iákoby Poſag po Kátárzynie Zygmuntá Auguſtá Sioſtrze, ktora zá Ianá Xiążęćiá Finlándzkiego Oycá Zygmuntá III. wydána byłá do Szwecyi.

Rzeczpoſpolita, ktora *tenerrimè* przyiaźń *cum Vicinis*, z wielką częſtokroć ſzkodą ſwoią trzyma, y ná ten czás *per conniventiam* Krolá Zygmuntá Auguſtá *remiſit vindicias*, áż dopiero ná Seymie 1569. o Rozrządzeniu y Obronie Inflánt pomyśliłá, iáko Konſtytucya Seymu tego *ediſſerit*: Ziemiá Inflántſká, ná ktorey też niemniey Koronie Polſkiey, iáko y Wielkiemu Xięſtwu Litewſkiemu należy, y przez ktorą ſię wiele vtrat podięło: á przeto wedle konkluzyi y Conſtytucyi Seymu Párczowſkiego przy tych Páńſtwách, iáko iuż przy iedney Rzeczypoſpolitey, onę zupełnie záchowamy, tákże y obroną ſpolną, iáko y inne Páńſtwá Náſze, opátrowána bydź ma.

Náſtąpił potym Krol STEFAN BATHORY, y przyćiſnąwſzy Woyną Moſkwę *adhortante Summo Pontifice GREGORIO XIII.* gdy Pokoy z Moſkwą poſtánowił, otrzymał od nich Rezygnácyą cáłych Inflánt y Eſthoniy, ktorą to Eſthonią z Rewlem, iáko ſię námieniło, Krol Eryk przez zdrádę był wźiął, á potym Ian III. Brát Eryká, máiąc zá ſobą Sioſtrę Rodzoną Anny Krolowy Polſkiey á Zony Stefánowey, tym *ſecuriùs* pod pretextem tego ſpowinowácenia trzymał, kſztałtnemi wymowkámi zbywáiąc Polákow: *ex quo aſſerebat*, że Poſágu nie wźiął, że Sukceſya Xięſtwá Litewſkiego iáko Dźiedźicznego Páńſtwá *poſt ſterilem deceſſum* Auguſtá, ná Zonę iego ſpádłá: potym że pewnych pieniędzy miał pożyczyć Krolowi Auguſtowi.

Zoná też iego Kátárzyná Krolowa Szwedzka śiłá przez Sioſtrę ſwoię Krolową Polſką *operabatur*, odwodząc Krolá Stefáná y Polakow od tey Woyny: zgołá *eluſerunt* Rzeczpoſpolitą, á w tym śmierć nieſpodźiána Krolá Stefáná *interceſſit*. Po śmierći Stefáná, kiedy Rzeczpoſpolita obráłá ZYGMVNTA III. Syná Iána Krolá Szwedzkiego z Kátárzyny Sioſtry Auguſtowey ſpłodzonego: wárowáłá ſobie *in Pactis Conventis* przywrocenie Eſthonij; y ieſt táki Punkt: *Item Livoniæ Partem, quam Sereniſſimus Rex Seciæ nunc poſſidet, ad reliqvum Corpus Livoniæ, Regnum Poloniæ & M. D. Lit: adjungere & incorporare tenebitur, pro quo Sereniſſimi Regis Seciæ Legati ſpoponderunt.*

Ná Seymie *Coronationis*, wielka byłá o to *controverſio, vrgente Republica indilatam incorporationem Eſthoniæ, tandem poſt longam luctam,* odłożono to *negotium*, áż do śmierći Iáná Krolá Szwedzkiego.

Co obiecał Zygmunt *in Pactis*, to potwierdźił po śmierći Oycá, dawſzy Przywiley ná to Rzeczypoſpolitey, y ztwierdźiwſzy *per Conſtitutionem 1607.* ktora ieſt táka: Eſthonia, acz ieſt Przywileiem Náſzym reſtituowána Stánom oboygá Národow

dow, iednák y teraz Práwu wszytkiemu, ktoreby nam z iákieykolwiek miáry y Krolestwu Szwedzkiemu służyło, renuncyuiemy; áni go z Potomstwem nászym záżywáć będźiemy, owszem gdy dá Bog possesyi doydźiemy, (o co się spolnie z Stány Koronnemi stáráć chcemy) cále y zupełnie do Korony y W. X. Lit: náleżeć będźie.

His præmissis, ktoresz mogło bydź lepsze Práwo Rzeczypospolitey do Inflánt? iáko kiedy náprzod sámá Prowincya sobie wolna, dobrowolnie przyłączyłá się *ad Corpus Reipublicæ*, vchodząc Niewoli Moskiewskiey: powtore, Moskal *bellis subactus, jure suo cessit* Rzeczypospolitey: potrzećie, wszytkie pretensye, ktore Ian Krol Szwedzki czynił sobie do Esthonij, spádły ná Sukcessorá Syná iego Zygmuntá III., á ten Sukcessor wlał to wszytko Práwo ná Rzeczpospolitą.

Szwedzkie Práwo do Inflant, żadnego nie miáło fundámentu, bo iáko Eryk Krol Szwedzki przez zdrádę Coadiutorá Ryskiego oderwał Rewel y część Inflánt, ták potym Sukcessorowie iego *his artibus possessionem suam manutenebant.*

Majora ausus Carolus Sudermanus Anno 1601. kiedy pod czás Pokoiu, niewypowiedźiawszy Woyny, wpadł *hostiliter* do Inflánt, co mu ná oczy wyrzucał Zámoyski Hetman w Listách swoich, iáko Piasecki wspomina: *Miserat Zamoyscius tubicinem ad ipsum cum literis exprobratorijs, quòd contra morem non solùm Christianorum, sed & Gentium, stantibus inter Regna Poloniæ & Sveciæ Pacis Fœderibus, nullâ lacessitus injuriâ, nec denuntiato bello, Provinciam Poloniæ Livoniam armis invaserit.*

Nie dosyć mu było wyzuć z Dźiedźicznego Krolestwá Szwedzkiego Zygmuntá III., ále widząc oźiębłość Rzeczypospolitey *in vindicando Regno Sveciæ*, ktora z vmyslu *declinabat molem belli Svetici*, włáśnie *ex malitia & summa injustitia vltrò* záczepił Polakow, y włásną ich Prowincyą *invasit.*

Toż potym Syn iego Gustavus Adolphus vczynił, kiedy *stantibus Inducijs pro Livonia stabilitis*, wpadł do Inflánt, y przez zdrádę Ferensbáchá, śiłá w Inflánćiech pobrał, iáko o tym pisze Piasecki, w te słowá: *Tantò faciliùs, quòd Provincia i''a freta Inducijs, nihil à Svecis, multò minùs à Concive suo hostile exspectaret*: co się dźiáło Anno 1617.

Tenże Gustavus Adolphus, tákim włáśnie sposobem Anno 1621. *plùs vltra processit*; bo gdy Rzeczpospolita strászną Woyną z Osmánem Cesárzem Tureckim pod Choćimem práwie o zginienie swoie grałá; on wpadszy w Inflánty, Rygę, Dünámündę y insze Miástá pobrał, ktorą *perfidiam Sveticam*, nie tylko obcy Historycy *perstringunt*, ále y tenże Piasecki *objurgat*: *Atq; ita hoc Anno Poloni, dum contra Christiani Nominis ho-*

 stem

ftem cum fummo difcrimine decertabant, à Chriftianifmet majora detrimenta acceperunt, fine ulla denuntiatione belli, quam hoftis ex formula Induciarum præmittere tenebatur.

Ná tę *perfidiam* y złamánie przymierzá, vfkárża fię cáła Rzeczpofpolita ná Seymie 1626. *per publicam Conftitutionem*: Wiádoma ieft świátu wfzytkiemu iáwna krzywdá náfzá, & *hoftiles conatus* Guftáwá Xiążęćiá Sudermáńfkiego, ták przećiwko nam, iáko y Rzeczypofpolitey Korony Polfkiey y W. X. Lit. po wielekroć, ále y świeżo teraz, kiedy mimo *Inducias biennales*, podftępny náiazd do Inflánt y do W. X. Lit: vczynił. Ydáley w teyże Conftytucyi: Prowincyą Inflántfką Nieprzyiaćiel, *contra Iura Gentium* mimo *Inducias biennales* náftąpiwfzy *perfido incurfu* pośiadł.

Aleć Guftavus Adolphus, niekontentuiąc fię Inflánty, pofzedł do Prus, y tám vbieżał Elbiąg, Málbork y infze Miáftá przez zdrádę, trzymáiąc fię owey Reguły: *Virtus an dolus, ecquis in hofte requirat?*

To ták zá Zygmuntá III. *exagitata Refpublica*, zá Włádyfławá záś IV. máiąc intencyą tenże Guftavus Adolphus wpáść do Niemiec, począł Mir tráktowáć, ktory *poft cædem ejus* ná lat dwádźieśćia fześć, Rzeczpofpolita *in Anno 1635.* poftánowiłá, y ieft wyrázny Artykuł; *Induciæ ex hoc die inter Sereniffimum Principem ac Dominum Vladiflaum IV. Regem Poloniæ &c. &c. &c., fuæq; Majeftatis Succeffores &c. &c. &c. atq; Regnum Poloniæ & M. D. L. ab una; & inter Sereniffimam Principem ac Dominam Chriftinam Svecorum &c.&c.&c. defignatam Reginam &c. &c.&c., ejufq; Succeffores Regnumq; Sveciæ, ex altera parte, annis fequentibus viginti fex, à data præfentium computando, vfq; ad diem 1mam Iulij ftyli veteris Anni 1661.*

Iakoż dotrzymáli tego miru? cáłemu Chrześćiánftwu, ále ofobliwie Polfzcze wiádomo: bo w Roku 1655. *in Iulio*, kiedy iefzcze fześć lat było do fkończenia *Induciarum, Carolus Guftavus* iuż nie do Inflánt, ále w fámę Polfkę zdrádźiecko *irruit, per multas concitatas feditiones*, po Woiewodztwách y w Woyfku Koronnym, w ten czás práwie, kiedy Rzeczpofpolita Kozácką Rebellią, Woyną Mofkiewfką, y infzemi *calamitatibus* śćiśniona, zá Krolá Káźimierzá *dolendum in modum concutiebatur & lacerabatur*, o czym żal y wfpomnieć.

Przyfzło potym *ad Tractatus Pacis Olivenfis in Anno 1660.* z iáką Rzeczypofpolitey krzywdą, y nienádgrodzoną fzkodą, nie trzebá wywodźić: bo śćiśnieni zewfząd Polacy, wynifzczeni, & *ad incitas redacti*, muśieli ná to wfzyftko pozwolić: y ták Szwedom iefzcze *in pretium* ták frogich Inwázyi y fplądrowánych Prowincyi Polfkich, wydártego Krolestwá Szwedzkie-

kiego *legitimis Regibus & Hæredibus*, Inflánty y Estonią vstąpili w Artykule IV. sobie káwáłek tylko Inflánt w Artykule V. zostáwili : *Pars Livoniæ Australis, quæ ante hæc, & per hæc bella, & temporibus Induciarum sub Ditione fuit Regni Poloniæ & M. D. Lit. nempe Duneburgum, Rositten, Lutzen, Marienhusen &c.*

Iáko záś y temu Pokoiowi Wiecznemu nie tylko nie dosyć vczynili, ále po wielokroć rázy wieczny Pokoy złąmáli, kiedy Religią Kátolicką w Prowincyi Inflántskiey *penitùs* zágubili, *ad asserendam armis & opprimendam liberam Electionem* Krolestwá Polskiego rożne conspirácye czynili, Páktá záwieráli, Woyská swoie ofiárowáli, Okręty Kurlándzkie ná brzegu Polskim przez zbroyną Flottę *hostili more* zábieráli, Wolnośći Szláchty Inflántskiey y Práwá dawne, *per summam Tyrannidem* zniesli y zgubili, Komissyą Rozgrániczenia Inflant Polskich, od Inflant Szwedzkich zátámowáli, y insze *attentata hostilitatis, & rupturæ Pacis* popełnili. Trudno w to teraz wchodźić dla krotkośći czásu : bo to *Publicum Manifestum elucidabit.*

Teraz kiedy się Woyná w Inflánćiech *per violentam aggressionem* záczepionych ludźi Krolewskich záczęłá, trzebá słuszney reflexyi: Ieżeli Rzeczpospolita ma *otiosa* śiedźieć, czyli się interessowáć do tey Woyny, y iáko ?

TO prawdźiwa, że według Bogá, y sámey sprawiedliwośći, náleży Rzeczypospolitey *Iure Talionis*, máiąc ták dobrą okázyą y pogodę, wszytkiemi śiłámi iąć się tey Woyny, y odebrawszy názad swoie, nápisáć potym Szwedom podobnym stylem : *Sit Pax perpetua & Vniversalis &c.* ; iáko nam Szwedźi odiąwszy Inflánty, nápisáli w Páktách Oliwskich. Puszczáć záś tę máteryą ná Seym, y w ták długą odkłádáć remorę, nie iest *tutum*, ále raczey *in fundamento perpetuæ Colligationis* Rzeczypospolitey z Krolestwem Duńskim, *armis experiri.*

Obligowáłá się bowiem Rzeczpospolita *per Pacta* w Kopenhadze *die 18. Iulij 1657.* zawárte, *etiam post conclusam Pacem, toties, quoties opus fuerit, ad apertum bellum contra Svecos descendere.* Co *vicissim Dania* Rzeczypospolitey áſekurowáłá.

Tę Colligácyą *ad omnem perpetuitatem* Rzeczpospolita *per Constitutionem Anni 1658.* we wszytkich obowiązkách y kondycyách ztwierdźiłá y ápprobowáłá. Coż tedy może bydź słusznieyszego nád to, iáko *stare Pactis*, wspomniawszy ná to, że Dánia rátuiąc Polskę, y czyniąc dywersyą, Szwedow *in jugulum suum* zwáliłá.

 Nále-

Należy *vindicare & ulcisci toties ruptam Pacem, & violata Fœdera Olivensia*, należy własnemu *attendere* bespieczeństwu, ábyśmy ták, iáko przed tym, *declinando molem belli*, Nieprzyiaciela *in viscera Regni* nie wprowádźili.

Ozwał się z tym Krol IegoMość, że tę Prowincyą Inflántską, *vigore Pactorum Conventorum* z Rzecząpospolitą, chce rekuperowáć, y przyłączyć *ad Corpus Reipublicæ*, znáiąc się; *Iuramento* obowiązánym *ad avulsa restituenda.* Wszákeśmy Páná do tego obligowáli, *Pacta & Fœdera* z Postronnemi, *sine præjudicio Reipublicæ, & avulsarum Provinciarum*, záchowáne mieć chćieli, á w tey zás okázyi *contrarium sentire*, álbo Krolá Iego Mći odstępowáć, byłáby ćięszka *collusio.*

Vczynił dosyć obligácyi swoiey Krol IegoMość, nie słowy, ále rzeczą, kiedy *ostentatione armorum & fulgore Potentiæ suæ*, Portę Ottomáńską *ad concludendam Pacem* przymuśił, y ták Kámieniec z záwoiowánemi Kráiámi szczęśliwie *rediit ad Rempublicam.*

Nie insza y teraz Páńska intencya, y iedne to są *Malignantium Commenta*, ktore opáczne w ludźiách czynią *impressiones.* Bo kto vważy odległość Sáxonij od Inflánt, łácno rozezna że nie z interesow Sáskich, ále Polskich, iął się tey Woyny Krol IegoMość z ták wielkim kosztem swoim.

Ieśli ná to zdáleká zápátrywáć się będźie Rzeczpospolita, álbo się ná Seym odwoływáć, wszák są *Pacta* wzwyż námienione *æternæ Societatis* z Dánią, *cum consensu omnium Ordinum Regni* rátyfikowáne. Bárźieyby to *apprehendere* trzebá, żeby Krol IegoMść, wźiąwszy Inflánty *sine Nobis*, widząc tę w Nas o dobrych Intencyách áwersyą, *vel invitus* nie spuśćił ich możniey szemu Sąśiádowi, iáko sobie odległe: z kąd iákie *impenderet periculum* Rzeczypospolitey, káżdy rozsądny vważyć może.

A nużby, strzeż Boże, bez wspárćia Rzeczypospolitey, powinęłá się nogá Woyskom Sáskim, pewnieby wszytka *moles belli* ná nas się obáliłá, ániby nas to wymowiło przed Szwedámi, że Rzeczpospolita záłożywszy tylko ręce, pátrzáłá ná tę Woynę: ále pewnie nie mogąc się pomśćić ná Sáxonij, mśćiliby się ná Litwie, Zmudźi, y namby się Polakom dostáło. Y ieżeli *inter rationes ultimi Belli Suetici sumptum pro obtentu*, że Generał Krokowski przez Polską tylko przeszedł Gránicę, y drugi Bothius do Inflánt, dáleko bárźiey teráźnieysze circumstáncye vważáłáby Szwecya. Nie zásypiáiąc tedy, stáwáć przy Colligaćie Nászym Krolu IegoMći Duńskim (ktory záwsze *fidelissimè* przyiaźń z Rzecząpospolitą trzymáł) powinniśmy nie tylko *Defensiuè* ále y *Offensiuè.*

Co do Interessow Xięstwá Sáskiego, te możemy oddźielić

lić od Intereſow Korony Polſkiey, ále záś Elektorá IegoMći Sáſkiego od Oſoby Krolá IegoMći *ſeparare* Rzeczypoſpolitey niepodobna : y kiedy Krol IegoMć *seriò* zábiera ſię *ad bellum gerendum, ex rationibus perpetuæ Colligationis cum Dania , & toties ruptæ Pacis per Suecos* , nie godźi ſię ináczey, tylko Woyſkiem Koronnym *aſſiſtere* Oſobie Páńſkiey , od ktorey *ſalus* Cáłey Rzeczypoſpolitey *dependet* , ile (iáko ſię godźi wierzyć) Pan dla náſzego intereſſu *& pro dilatanda Sarmatici Imperij amplitudine*, koſzt y zdrowie waży.

Dotrzymáliśmy Colligácyi Ceſárzowi IegoMći Chrześćiáńſkiemu przez ták ćięſzkie co rok Kámpánie *ſine ullo fructu* ; á iákoż Colligátá ták pouſáłego , potrzebnego , y doświádczonego Krolá IegoMći Duńſkiego, *contra fidem Pactorum* odſtąpiemy?

Sciendum , że ſámi poſtronni Monárchowie , rádźiby widźieli, żeby Szwedowi dobrą dáno chłoſtę, ktorego *ſuſpecta Amicitia , & magis cognita perfidia* obmierzłá wſzytkim. Zoſtáie w pámięći Ceſárzá Iego Mći wtárgnienie Szwedow do Niemiec, zruinowáne do ſzczętu Páńſtwá y Prowincye *Romani Imperij* , y Krol IegoMść Fráncuſki wie dobrze , że mu nie raz zbánkrutowáli w przyiaźni, teraz bárźiey , kiedy troiſtą ligę (iáko zowią) *Triple aliance* z Holándyą y Anglią, przećiwko intereſſom Fráncuſkim záwárli : zgołá wſzyſcy Sąśiedźi , lubo *ad ſpeciem offerunt* Medyácye ſwoie , w rzeczy ſámey życzą tego , áby przytrzeć Szwecyi rogow.

Vltimariè conſiderandum y to : Ieżeli Rzeczpoſpolita mogłá dobrym Práwem y ſumnieniem , Národ ſobie Wolny y rowny Inflántſki, nie záwoiowány przez miecz , ále ktory dobrowolnie do Rzeczypoſpolitey *acceſſit*, záprzedáć, iák Niewolnikow *in ſervitutem Ægyptiacam*, y oddáć Szwedom przez Pákta *in Dominium Deſpoticum*. Dla Bogá ! *Par in Parem non habet poteſtatem* , y ten ieſt naywiękſzy *Æqualitatis & Libertatis* fundáment. *Quæritur?* iáko tedy mogłá Rzeczpoſpolita *Conciues ſuos* przedáwáć, y niewolą Wolnego Národu kupowáć ſobie nieſzczęśliwy Pokoy , z tym ieſzcze dokłádem : *Ordines & ſubditos in illa Livonia , ejuſq; recenſitis Partibus omni erga Regem & Rempublicam Polonam obedientiæ vinculo & fidelitatis Sacramento exſolvunt*. Muśiáłá to prawdá *ratihabere* Rzeczpoſpolita , *in illa dura temporum & Fatorum neceſſitate*, y vwolnić *à Iuramento Fidelitatis* Inflánty : ále to nie dość, że ich Rzeczpoſpolita wypuśćiłá z obligu. Pytáć ſię trzebá , ieżeli Inflántczycy wzáiemnie wypuśćili Rzeczpoſpolitą *ex illa obligatione* , ktorą im *circa acceſſum ad Rempublicam* , *ſacroſanctè* wárowáłá : *Quibus Nos viciſſim defenſionem Noſtram, Regniq; Noſtri , ad conſervationem*

 omni-

omnium Privilegiorum, *Libertatum*, *Immunitatum & pollicemur, ac promittimus.* Iáko tedy wzáiemne były obligi, że Inflánty Rzeczypoſpolitey *fidelitatem*, á Rzeczpoſpolita Inflántom obronę y konſerwácyą Wolnośći przyrzekłá, ták nie mogłá *ſemel datam fidem diſſoluere.* Y owſzem kiedy teraz trzymáią w słowie y obligu Rzeczpoſpolitą, trudno ſumnieniem dobrym, y bez náruſzenia eſtymy, vmykáć im *aſſiſtentiam*, y obronę, *nec exaudire gemitus oppreſſorum*, *& lamentabiles queſtus pereuntium*, y vczynioną zá AVGVSTA I. *juratoriam ſponſionem*, *ſub Nomine & Feliciſſimis Auſpicijs* AVGVSTI SECVNDI, *non adimplere*, *nec euincere*: owſzem,

Vltorem videant, *Seruatoremq́ Quirites.*

